

Tálas Péter¹: A NATO washingtoni csúcstalálkozójának eredményeiről

Vezetői összefoglaló

- A NATO-tagállamok washingtoni csúcstalálkozóján a szövetség elrettentésre és védelemre alapuló politikájának megerősítése, az Ukrajnának nyújtott segítség, és a csendes-óceáni partnerekkel való együttműködés voltak a legfontosabb témák.
- A csúcstalálkozó előtt készül felmérések szerint a 75 éves szövetség továbbra is „népszerű” a tagállamok lakosságának körében.
- A NATO Oroszországhoz fűződő viszonya változatlan, az orosz vezetésre és politikára továbbra is a legjelentősebb és legközvetlenebb fenyegetésként tekint.
- Kínával szemben a szövetség a korábbiakhoz képest kritikusabb, keményebb nyelvezetet használ. Elsősorban az egyre mélyülő kínai-orosz stratégiai partnerséget tekinti veszélyesnek, amelynek keretében a kínai vezetés fedett technológia-transzferrel támogatja az orosz háborús erőfeszítéseket.
- A csendes-óceáni partnerség kapcsán azonban – a várakozásokkal ellentétben – nem született közös nyilatkozat, mert Kína megosztja a tagállami percepciókat a tagállamok politikai-gazdasági céljai mentén.
- Az Ukrajnával kapcsolatos döntések kapcsán a fő törekvés egy hosszú távú NATO-támogatási program biztosítása volt Kijev számára. Ezt pedig, a politikai helyzet korlátait realisan figyelembe véve, sikerült elérni.
- Folytatódik a védelmi és elrettentési képességek megerősítése a NATO új haderőmodelljével és a regionális védelmi tervek megvalósításával összhangban.

2024. július 9-11-én az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének (NATO) állam- és kormányfői a szövetség fennállásának 75. évfordulóját ünnepelték Washingtonban. Elemzésünkben az állam- és kormányfők által kiadott nyilatkozat alapján áttekintjük és értékeljük a csúcstalálkozó során született döntéseket.²

Jóllehet a szövetség washingtoni találkozója az állam- és kormányfők által kiadott 32+6 pontos nyilatkozat³ szerint igen sűrű volt, a jubileumi csúcstalálkozásban három téma uralta: a szövetség elrettentésre és védelemre alapuló politikájának megerősítése, az Ukrajnának nyújtott segítség, illetve az indo-csendes-óceáni partnerekkel való együttműködés – miként erre a nyilatkozat 5. pontja is utal.

Még mielőtt azonban ezekről szólnánk részletesebben, fontosnak tartjuk jelezni, hogy a washingtoni csúcstalálkozó politikai kontextusa jelentősen különbözött mind a madridi (2022), mind a vilniusi (2023) NATO-csúcstalálkozótól. Egyrészt a mostani találkozáson számos szimbolikus és ceremoniális esemény szerepelt – a 75. évfordulóról való megemlékezés [1. és 37. pont], a 32. tagország, Svédország köszöntése [2.], az októberben búcsúzó főttitkár (Jens Stoltenberg) munkájának megköszönése, illetve az új főttitkár (Mark Rutte) bemutatása [37.]. A csúcstalálkozó politikai kontextusára pedig a legutóbbi európai tagállami választások eredményei, illetve az októberi amerikai elnökválasztás lehetséges győztesének, Donald Trumpnak az Egyesült Államok szövetségi kötelezettségvállalásával kapcsolatos kritikus nézetei nyomták rá a bélyegüket. Míg az Egyesült Királyság és Hollandia új miniszterelnökei megerősítették országuk politikájának folytonosságát a szövetségben, addig a francia parlamenti választások eredményei sokak szerint megkérdőjelezték Emmanuel Macron eddigi irányvonalának hitelességét és erősségét.⁴

¹ Tálas Péter (talas.peter@uni-nke.hu) az NKE John Lukacs Intézetének tudományos főmunkatársa, egyetemi docens.

² [Washington Summit Declaration issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Washington, D.C. 10 July 2024.](#) [online] 2024. 07. 10. Forrás: nato.int [2024. 07. 14.]

³ A washingtoni nyilatkozat 15. pontját egy 6 pontos *Pledge of Long-Term Security Assistance for Ukraine* című függeléssel egészítették ki. Uo.

⁴ Laura KAYALI – Clea CAULCUTT: [Surging Marine Le Pen threatens Macron's European defense dreams.](#) [online] 2024. 07. 05. Forrás: politico.eu [2024. 07. 14.]; Radu ALBU-COMĂNESCU: [France Is About To Lose Europe: An Amplified Risk For NATO's Eastern Flank.](#) [online] 2024. 07. 10. Forrás: visegradinsight.eu [2024. 07. 14.]; John IRISH: [Macron tries to reassure NATO allies despite French political limbo.](#) [online] 2024. 07. 12. Forrás: reuters.com [2024. 07. 14.]; Laura KAYALI [Weakened Macron keeps low profile at NATO summit.](#) [online] 2024. 07. 12. Forrás: politico.eu [2024. 07. 14.]

Fontos látni azt is, hogy a csúcstalálkozón meghozott legfontosabb döntések az Ukrajnának nyújtott támogatással kapcsolatosak voltak, s jóllehet Kijev továbbra sem kapott meghívást a Szövetséghez való csatlakozásra, az ukrán NATO-integrációt „visszafordíthatatlannak” [16.] nevezi a nyilatkozat.

A NATO 75 éves évfordulójáról

Bár a washingtoni csúcstalálkozó kapcsán igen sokan szóltak a 75 éves szövetség sikeréről, alkalmazkodóképességéről, megítélésünk szerint leghitelesebben – mint minden nemzetközi szervezetét – a NATO teljesítményét is az minősíti, hogy miként vélekednek róla a tagországok társadalmi. A washingtoni csúcstalálkozót megelőzően, 2024 áprilisában és májusában készített közvélemény-kutatás adatai szerint pedig a szövetség és teljesítményének megítélése összességében továbbra is pozitív.⁵ A megkérdezettek stabil többsége szerint ugyanis országa biztonságosabb az észak-amerikai és az európai NATO-országok közötti együttműködésnek köszönhetően (NATO 60%, Dánia 83%, Magyarország 66%, Franciaország 50%).⁶ A válaszadók stabil többsége fontosnak (nagyon fontosnak, illetve valamennyire fontosnak) tartja a szövetséget hazája jövőbeli biztonsága szempontjából (NATO 73%, Albánia 92%, Magyarország 81%, Szlovénia 50%).⁷ Továbbra is magas a NATO-ban maradás szándéka a tagországokban, a megkérdezettek meggyőző többsége szavazna egy népszavazáson arra, hogy hazája NATO-tag maradjon (NATO 70%, Albánia 98%, Magyarország 76%, Szlovénia 58%), s csupán egy kisebbség szavazna nemmel (NATO 17%, USA 25%, Magyarország 13%, Albánia 2%).⁸ A „nem tudom” válaszok nélkül pedig az „igen-ek” aránya még magasabb lenne (NATO 83%, Albánia 100%, Magyarország 88%, Szlovénia 66%).⁹ A megkérdezettek egyértelmű többsége gondolja úgy, hogy országának meg kellene védenie egy másik NATO-tagállamot, ha azt megtámadják (NATO 63%, Norvégia 79%, Magyarország 51%, Észak-Macedónia 35%), s csupán Észak-Macedóniában vannak relatív többségben azok, akik szerint ezt nem kell megtennie az országnak (NATO 11%, Norvégia, Hollandia, Dánia, Lengyelország 6-6%, Magyarország 18%, Észak-Macedónia 40%).¹⁰ A megkérdezettek többsége egyetért abban is, hogy a NATO-tagság csökkenti a külső támadások valószínűségét (NATO 63%, Lengyelország 84%, Magyarország 68%, Szlovénia 50%).¹¹ A megkérdezettek több mint háromnegyede gondolja úgy, hogy országának fenn kellene tartania vagy növelnie kellene a védelmi kiadásait (NATO 76%, Albánia 95%, Magyarország 75%, Észak-Macedónia 61%). A védelmi kiadások növelésének támogatása némileg növekedett (NATO: 2022-ben 40%, 2023-ban 37%, 2024-ben 41%).¹² A megkérdezettek egyértelmű többsége gondolja úgy, hogy Oroszország Ukrajna elleni háborúja (nagyon, illetve valamennyire) befolyásolta hazája biztonságát (NATO 63%, Lengyelország 86%, Magyarország 61%, Észak-Macedónia 33%), s relatív többségben csupán Észak-Macedóniában (61%) és Montenegróban (55%) vannak azok, akik szerint nem. Tény ugyanakkor, hogy az igen válaszok aránya csökkent (NATO 2022-ben 68%, 2023-ban 64%, 2024-ben 63%), míg a nem válaszok aránya növekedett 2022 óta (2022-ben 25%, 2023-ban 27%, 2024-ben 28%).¹³ Miként tény az is, hogy továbbra is nagy az aggodalom annak lehetőségével kapcsolatban, hogy NATO-országokban háború tört ki (NATO 64%, Portugália 83%, Magyarország 68%, Észak-Macedónia és Montenegró 39-39%).¹⁴ Figyelmeztető eredmény az is, hogy a felmérés eredménye szerint továbbra is csökkenő a nemzeti médiába vetett bizalom azzal kapcsolatban, hogy az az igazat mondja Oroszország Ukrajna elleni háborújáról. A megkérdezettek 44%-a hisz (nagyon, illetve valamennyire) a nemzeti médiának (NATO: 44%, Finnország 81%, Magyarország 27%, Görögország 24%), 49%-uk viszont nem nagyon vagy egyáltalán nem hisz a hazai médiumoknak (NATO 49%, Finnország 16%, Magyarország 66%, Görögország 70%). A helyzet 2022 óta egyértelműen romlott: az „igen-ek” aránya csökkent (NATO 2022-ben 54%, 2023-ban 49%, 2024-ben 44%), a „nem-ek” aránya pedig növekedett (NATO 2022-ben 40%, 2023-ban 45%, 2024-ben 49%).¹⁵ A felmérés szerint

⁵ NATO Audience Research: pre-Summit polling results 2024. NATO Diplomacy Division. 2024. 07. 05.

⁶ Uo. 4.

⁷ Uo. 5.

⁸ Uo. 6.

⁹ Uo. 7.

¹⁰ Uo. 8.

¹¹ Uo. 9.

¹² Uo. 10.

¹³ Uo. 11.

¹⁴ Uo. 12.

¹⁵ Uo. 13.

a megkérdezettek meggyőző többsége Oroszország Ukrajna elleni háborújának harmadik évében is (határozottan vagy valamennyire) egyetért azzal, hogy hazájának továbbra is támogatnia kell Ukrajnát (NATO: 61%, Albánia 86%, Magyarország 44%, Görögország 40%), s csupán két országban vannak relatív, illetve háromban abszolút többségben azok, aki ezzel (valamennyire vagy határozottan) nem értnek egyet (NATO 30%, Csehország 48%, Magyarország 49%, Észak-Macedónia 51%, Görögország 52%, Bulgária 56%).¹⁶ A szövetséges tagországok állampolgárainak egyértelmű többsége – 62%-a – volt kedvezőtlen véleménnyel Oroszországról a felmérés idején, s csupán 11%-uk ítélte meg kedvezően Oroszországot.¹⁷ Ráadásul 51%-uk a felmérés idején kevésbé kedvezően ítélte meg Oroszországot, mint 12 hónappal korábban, s csupán 10% ítélte meg kedvezőbben, mint egy éve. Vagyis Oroszország megítélése a tagállamok lakosságának körében romlott, bár tény, hogy a romlás mértéke jelentősen csökkent 2022-höz képest (2022-ben 68% véleménye romlott Oroszországról az egy évvel korábbihoz képest, 2023-ban 62%-é, 2024-ben pedig 51%-é).¹⁸ Csökkent Kína kedvezőtlen megítélésének mértéke is válaszadók körében (2022-ben 52%, 2023-ban 54%, 2024-ben 48%), jóllehet a Kínát kedvezően megítélők aránya alig változott (2022-ben 12%, 2023-ban 14%, 2024-ben 14%).¹⁹ Igaz ugyanakkor, hogy a megkérdezettek 36%-a kevésbé kedvezően ítélte meg Kínát, mint 12 hónappal ezelőtt, s csupán 11%-uknak volt kedvezőbb a Kína-képe, mint volt egy évvel korábban.²⁰

A biztonsági környezetről és a fenyegetésekről

A nyilatkozat szerint a szövetség állam- és kormányfői továbbra is a NATO-t tekintik a történelem legerősebb szövetségének, amelynek a „biztonság szempontjából kritikus időszakban” szembe kell néznie „az európai kontinensen zajló brutális támadó háborúval”. A szövetség – melyet tagjai alapvetőnek és nélkülözhetetlennek tartanak – továbbra is 360 fokos megközelítéssel tekint a kollektív védelemre, s legfőbb három feladatának az elrettentést és a védelmet, a válságmegelőzést és válságkezelést, valamint a kooperatív biztonságot tekinti. Emellett erősen elkötelezett a nemzetközi jog, az ENSZ alapokmányában lefektetett elvek, illetve a szabályokon alapuló rend fenntartása mellett [1.].

Legjelentősebb fenyegetéseknek – hasonlóan a vilniusi csúcstalálkozóhoz – a NATO továbbra is Oroszországot, a terrorizmust és az aszimmetrikus fenyegetéseket tekinti. Oroszország kapcsán ismét úgy fogalmaz a dokumentum, hogy az „a legjelentősebb és legközvetlenebb fenyegetést jelenti a szövetségesek biztonságára” [3.]. A nyilatkozat lényegében a fenyegetések és kihívások tekintetében is megismétli a vilniusi csúcson megfogalmazottakat, vagyis a stratégiai versengést, az instabilitást, a visszatérő sokkokat – az afrikai és közel-keleti konfliktusokat, az emberkereskedelmet és az illegális migrációt, Irán destabilizáló szerepét, az állami és nem állami szereplők rosszindulatú tevékenységét, hibrid, kiber-, űr- és egyéb fenyegetéseit, illetve Kína ambícióit és kényszerítő politikáját sorolja ezek közé. Ezek mellett azonban – s ez egyértelműen újdonságnak számít – az egyre mélyülő kínai-orosz stratégiai partnerséget, illetve az ebben résztvevőknek a szabályokon alapuló nemzetközi rend aláásására és átalakítására irányuló kísérleteit is veszélyes tevékenységnek tekinti [4.]. Kínát úgy jellemzi a dokumentum, mint az Ukrajna elleni háborúban Oroszországot támogató kulcsfontosságú államot, amely növeli az Oroszország által szomszédjaira és az euroatlanti biztonságra jelentett fenyegetést [26.], illetve rendszerszintű kihívást jelent tevékenységeivel (rosszindulatú kiber- és hibrid tevékenységével, dezinformációival) az euroatlanti biztonság számára. Továbbá aggodalomra okot adó tevékenységet folytat űrbeli képességeinek és tevékenységeinek fejlesztésével, nukleáris arzenáljának gyors bővítésével és diverzifikálásával (több robbanófej, fejlettebb hordozórendszerek) [27.].

Hasonlóan a vilniusihoz, a washingtoni csúcstalálkozó nyilatkozata is Oroszországot és magatartását tekinti a legfontosabb fenyegetésnek a szövetség biztonsága szempontjából, amit jól jelez, hogy Oroszország jelentette kihívásokkal a dokumentum öt pontja foglalkozik [17., 18., 19., 20., és 21.], illetve az Ukrajnában háborút folytató országot további nyolc pontban is említik [1., 3., 4., 15., 23., 24., 25. és 26.]. Az állam- és kormányfők nyilatkozata egyértelműen Oroszországot teszi egyedüli felelőssé az Ukrajna elleni háborúért, s kijelentik, hogy nem maradhatnak büntetlenül az orosz erők és tisztviselők által

¹⁶ Uo. 14.

¹⁷ Uo. 15.

¹⁸ Uo. 16.

¹⁹ Uo. 17.

²⁰ Uo. 18.

elkövetett háborús bűncselekmények, az emberi jogok és nemzetközi jog megsértései, illetve a visszaélések. A szövetség a megbékélés feltételeként az oroszok Ukrajnából való kivonulását jelöli meg, ismét jelezve, hogy nem fogják elismerni Ukrajna területeinek jogellenes annexióját (beleértve ebbe a Krímet is). Ugyancsak követelik Moszkvától a Moldovai Köztársaságban és Grúziában beleegyezés nélkül állomásoztatott katonai egységek kivonását [17.]. Az orosz fenyegetést a szövetség minden területre kiterjedő, hosszútávon fennmaradó jelenségként értékeli, s az orosz vezetéssel továbbra is csupán az eskaláció elkerülésének és a kockázatok csökkentésének elkerülése érdekében hajlandó kommunikálni [18.]. A szövetség felelőtlennek minősíti és elítéli Oroszország nukleáris retorikáját, továbbá az orosz vezetés olyan lépéseit is, mint a nukleáris fegyverek Belaruszba telepítését, az orosz nukleáris erők diverzifikálását, a fennálló fegyverzet-ellenőrzési kötelezettségvállalások megsértését, ennek eredményeként pedig a nemzetközi non-proliférációs rendszer gyengítését [19.]. Ugyancsak elítéli a nyilatkozatban az olyan orosz hibrid akciókat és fenyegetéseket, mint a szabotázs, az erőszakos cselekmények, a szövetségesek határainál elkövetett provokációk, az illegális migráció eszközként való felhasználása, a rosszindulatú kibertévékenység, az elektronikus beavatkozás, a dezinformációs kampányok és a rosszindulatú politikai befolyás, valamint a gazdasági kényszerítés. Deklarálják azt is, hogy a szövetség ezek elhárítása érdekében erősíteni fogja a hibrid fenyegetések ellen irányuló szövetségesi és egyéni fellépéseket, s ebben partnereit is támogatni fogja [20.]. A csúcstalálkozón résztvevő állam- és kormányfők úgy döntöttek, hogy a következő, 2025-ös hágai csúcstalálkozóra ajánlásokat dolgoznak ki a NATO Oroszországgal kapcsolatos stratégiai megközelítéséről, figyelembe véve a változó biztonsági környezetet [21.]. A dokumentum külön pontokban foglalkozik az Oroszországot támogató legfontosabb államokkal – Belarusz [24.], Koreai Népi Demokratikus Köztársaság [25.], Kína [26.] –, elemzi a támogatásuk jellegét és elítéli azt, illetve sürgeti őket a támogatás befejezésére [23.].

Jóllehet a washingtoni csúcstalálkozón az ázsiai partnerekkel (Japán, Új-Zéland, Koreai Köztársaság), illetve az Európai Unió vezetésével való találkozók [30.] álltak az érdeklődés középpontjában, a kiadott nyilatkozatban szó esett a Nyugat-Balkán és [31.] a déli szomszédság, illetve a Fekete-tenger térségének [32.] stratégiai fontosságáról is, a biztonsági környezettel összefüggésben. A déli szomszédságra vonatkozóan egy cselekvési tervet is elfogadtak a csúcstalálkozón, annak érdekében, hogy a szövetség erősebb, stratégiaibb és eredményorientáltabb megközelítést érvényesíthessen a déli szomszédság országainak és problémáinak irányában. Ezt arra a 2024 májusában közzétett jelentésre alapozták, melyet 11 különböző NATO-tagállamból (Dánia, Egyesült Államok, Egyesült Királyság, Franciaország, Görögország, Lengyelország, Németország, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Törökország) származó külső szakértő írt, a portugál Ana Santos Pinto elnökletével.²¹

A fenyegetések és kihívások közül a hibrid fenyegetések és akciók, a dezinformációs műveletek, a terrorizmus [22.], illetve az éghajlatváltozás és az energiabiztonság [34.] kapott önálló pontokat a csúcstalálkozó nyilatkozatában, de ezek nem tartalmaznak valódi újdonságokat. A hibrid fenyegetések és akciók kapcsán a washingtoni csúcson is megerősítették, hogy a szövetségesek elleni hibrid műveletek elérhetik a fegyveres támadás szintjét, és a NATO-t a Washingtoni Szerződés 5. cikkére való hivatkozásra készíthetik [13.]. Az ellenséges dezinformációs és félretájékoztatási műveletekkel összefüggésben a szövetség vezetői ismét deklarálták, hogy fejlesztik egyéni és kollektív képességeiket az ilyen műveletek elemzésére és elhárítására [14.]. A terrorizmussal szembeni politikával összefüggésben jóváhagyták a NATO terrorizmus elleni küzdelemre vonatkozó aktualizált politikai iránymutatásait, illetve a NATO terrorizmus elleni küzdelemben betöltött szerepének megerősítésére vonatkozó aktualizált cselekvési tervet [22.]. Az éghajlatváltozással és az energiabiztonsággal kapcsolatban pedig megerősítették elkötelezettségüket egyrészt amellet, hogy a NATO vezető nemzetközi szervezetté váljon az éghajlatváltozás és a szélsőséges időjárási jelenségek biztonságra gyakorolt hatásainak megértésében és az azokhoz való alkalmazkodásban, másrészt, hogy a NATO katonai erőinek biztonságos, rugalmas és fenntartható legyen az energiaellátása, beleértve az üzemanyagokat is [34.].

²¹ Independent expert group supporting NATO's comprehensive and deep reflection process on the Southern Neighbourhood. Final Report, May 2024. [online] 2024. 05. 07. Forrás: nato.int [2024. 05. 15.]; CSIKI VARGA Tamás: A NATO washingtoni csúcstalálkozója: az utolsó „status quo” csúcs és Európa ébredése? SVKI Elemzések, 2024/12. [online] 2024. 07. 08. Forrás: uni-nke.hu [2024. 07. 10.]

A védelemről és az elrettenésről

A NATO-tagállamok (kollektív) védelme és az elrettentés szempontjából a washingtoni NATO-csúcstalálkozón nem születtek mérföldkönek számító döntések, a találkozó a korábbi években hozott döntések végrehajtásának felülvizsgálatára volt jó alkalom. Az említett területeken ugyanis a kulcsfontosságú döntések már a madridi (2022)²² és a vilniusi (2023)²³ csúcstalálkozókra megszülettek, mivel ezeken formáltak feladatokká a NATO 2020-ban elfogadott védelmi koncepciójában (*Concept for Deterrence and Defence of the Euro-Atlantic Area*),²⁴ illetve az Oroszországot és magatartását legfontosabb fenyegetésként megnevező, 2022-ben elfogadott stratégiai koncepcióban megfogalmazottakat.²⁵ Emellett 2022-2023-ban a szövetség az úgynevezett „új NATO-haderőmodell” jelszava alatt már megkezdte a katonai átalakítás és modernizáció folyamatát, sőt, elfogadott három regionális védelmi tervet is – Észak-Európára, Közép-Európára és Dél-Európára vonatkozóan. Ennek háttérében az Oroszország elrettentésével és a keleti szárny védelmével kapcsolatos szövetségi gondolkodásmód megváltozása állt: a szövetség fókusza képességeinek demonstrálásáról eltolódott a szövetség területére történő orosz betörések megakadályozásának képességére, vagyis az elrettentésen alapuló védekezésre. Ezért a NATO washingtoni csúcstalálkozójára úgy érdemes tekintenünk, mint az új haderőmodell és a védelmi tervek megvalósításához vezető út első olyan állomására, amely lehetővé teszi a szövetség vezetői számára, hogy felülvizsgálják az eddigi eredményeket és megállapítsák a hiányosságokat. Gyakorlatilag emiatt tűnhetnek sokak számára „unalmasnak” a washingtoni nyilatkozat védelemmel és elrettenéssel foglalkozó pontjai [5., 6., 7., 8., 9. és 10.], amelyekben a szövetség vezetői egyrészt összegzik az eddigi eredményeket, másrészt felsorolják azokat a területeket, melyeken az elrettentésen alapuló kollektív védelem rendszere további korszerűsítésre szorul.

Miként az várható volt, a NATO vezetői elégedettséggel állapították meg, hogy a szövetség tagállamaik több mint kétharmada (23 tagország) teljesítette a védelmi kiadások NATO által ajánlott, a tagországok által a 2014-es newporti csúcstalálkozón vállalt 2%-os GDP-arányát.²⁶ A szövetség vezetői Kanadát és az európai tagországokat emelik ki nyilatkozatukban, akik 2024-ben – évtizedek óta a legnagyobb – 18%-os növekedést produkáltak a védelmi kiadások növelése terén. Még elégedettebbek lehettek a modernizációra fordított 20%-os cél tekintetében, ezt ugyanis két ország kivételével (Kanada és Belgium), valamennyi tagállam teljesítette. Azonban ugyanebben a pontban arra is felhívják a figyelmet, hogy sürgősen többre – sok esetben a GDP 2%-át meghaladó kiadásokra – van, és lesz szükség ahhoz, hogy a tagországok orvosolni tudják a meglévő hiányosságokat, illetve NATO-szövetségesként tartósan teljesíteni tudják kötelezettségvállalásaikat [6.].

A nyilatkozat leghosszabb – a szövetség védelmi képességeivel foglalkozó – pontjában [7.] ugyancsak elégedettséggel állapítják meg az állam- és kormányfők, hogy a NATO generációk óta a legnagyobb mértékben erősítette meg a kollektív védelem rendszerét. Ennek egyik legfontosabb eleme a NATO új haderőmodellje, amely 2022-ben több mint 800 ezer katonát irányzott elő három készenléti szinten: a 10. napon belül több mint 100 ezer (az északkeleti szárny országainak erői és a nyugati szövetségesek oda diszlokált csapatai), a 10. és 30. nap közötti időszakban kb. 200 ezer (hadosztály- és hadtestszintű nagyobb taktikai egységek), míg a 30. és 180. nap között legalább 500 ezer főnek kell bevetésre készen állnia. Ráadásul ezeknek szárazföldi és tengeri, légi és űrbeli, valamint kibertérbeli műveletek végrehajtására is képesnek kell lenniük.²⁷ A washingtoni csúcson 500 ezer fős készenléti szintet hirdettek meg, de a csapatoknak a

²² CSIKI VARGA Tamás – TÁLAS Péter: [Megerősített elrettentés és védelem – a NATO új stratégiai koncepciójának és madridi csúcstalálkozójának értékelése](#). *SVKI Elemzések*, 2022/8. [online] 2022. 07. 12. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2024. 07. 12.]

²³ CSIKI VARGA Tamás – TÁLAS Péter: [A vilniusi NATO-csúcstalálkozó napirendje](#). *SVKI Elemzések*, 2023/9. [online] 2022. 07. 11. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2024. 07. 12.]

²⁴ [Deterrence and defence](#). [online] 2024. 07. 01. Forrás: nato.int [2024. 07. 12.]; Stephen R. COVINGTON: [NATO's Concept for Deterrence and Defence of the Euro-Atlantic Area \(DDA\)](#). [online] 2023. 08. 02. Forrás: belfercenter.org [2024. 07. 12.]; Katherine Kjellström ELGIN - Sean MONAGHAN - Sara BJERG MOLLER: [Understanding NATO's Concept for Deterrence and Defense of the Euro-Atlantic Area](#). [online] 2023. 08. 02. Forrás: csbaonline.org [2024. 07. 12.]; [Elements of NATO Deterrence and Defence](#). [online] 2020. Forrás: nato.int [2024. 07. 12.]

²⁵ [NATO 2022 Strategic Concept](#). [online] 2022. 06. 29. Forrás: nato.int [2024. 07. 12.]

²⁶ CSIKI VARGA Tamás: [A NATO washingtoni csúcstalálkozója: az utolsó „status quo” csúcs és Európa ébredése?](#) *SVKI Elemzések*, 2024/12. [online] 2024. 07. 08. Forrás: uni-nke.hu [2024. 07. 10.]

²⁷ Robin EMMOTT: [NATO's plan to vastly increase combat-ready forces to counter Russia](#). [online] 2022. 06. 30. Forrás: reuters.com [2024. 07. 12.]; John R. DENI: [The new NATO Force Model: ready for launch?](#) *NDC Outlook 04-2024*. [online] 2024. 05. 27. Forrás: ndc.nato.int [2024. 07.10.]

modell egyes szintjeihez való besorolását nem adták meg.²⁸ Ez azt üzeni, hogy a szövetség vezetői szerint az első két szint már teljesült. Emellett 2024. július 1-én a NATO felállította a *Szövetséges Reagáló Erőket (Allied Reaction Force – ARF)*,²⁹ amely a *NATO Reagáló Erőket (NATO Response Force – NRF)*, illetve a nehézkesnek és lassúnak tartott *Nagyon Magas Készenlétű Összhaderőnemi Műveleti Erőt (Very High Readiness Joint Task Force – VJTF)* hivatottak felváltani, a legnagyobb tagállamok által rotációs alapon biztosított egységekkel.³⁰ Az ARF annyiban különbözik a VJTF-től, hogy műveleti tevékenysége kiterjed a kiber- és űrtevékenységre is, emiatt pedig biztosítása az ilyen képességekkel rendelkező tagállamok feladata lesz. A szövetségnek így is komoly kihívást jelent majd az egyes csapatok tényleges felszereltségének, kiegészítésének és felkészültségének ellenőrzése, mivel azok nem esnek át minősítési eljárásokon. Amennyiben nem lesznek ezzel kapcsolatos gyakorlatok és ellenőrzések, harckészültségüket továbbra is a NATO nyilatkozatai alapján fogjuk tudni megítélni.³¹

Mivel a NATO-tagországok vezetőinek megítélése szerint nem zárható ki a szövetségesek szuverenitása és területi integritása elleni támadás lehetősége, a kollektív védelem modernizációját fel kell gyorsítani, kiemelten az alábbi 12 területen:

- a nagy intenzitású, több területet érintő kollektív védelemre való felkészülés érdekében az új védelmi tervekhez szükséges erők, képességek, erőforrások és infrastruktúra létrehozása;
- gyakoribb és nagyobb léptékű kiképzések és gyakorlatok végrehajtása, amelyre jó példa a 2024. január 22. és május 31. között megtartott Steadfast Defender 24, amely egy generáció óta a NATO legnagyobb katonai gyakorlata volt;³²
- a fegyver- és lőszergyártási képességek fokozása, kezdetben főleg a lőszerre, a légvédelemre és a rakétavédelemre összpontosítva, közös beszerzések kezdeményezésével;
- a NATO-parancsnokságok megerősítése és átalakítása; az Észak-Európára kiterjedő regionális védelmi terv értelmében Svédország és Finnország a többi északi országgal együtt az Egyesült Államokban, Norfolkban található Szövetséges Összevont Parancsnokság (JFC) alá tartoznak; a balti államok és Lengyelország, a közép-európai országok és Németország viszont a hollandiai Brunssumban lévő Szövetséges Összevont Parancsnokságnak vannak alárendelve; jelenleg tárgyalások folynak a balti-tengeri medence azon területeinek kijelöléséről, melyekért az egyes parancsnokságok felelősek lesznek;
- a logisztika és a katonai mobilitás fejlesztése; hatékony és rugalmas logisztika, a mobilitási folyosók kialakítása;³³
- a NATO keleti szárnyán lévő előretolt védelmi erők további megerősítése, erőinek kiképzése, gyakorlatoztatása és integrálása révén;
- Finnország és Svédország hozzáadott képességeinek teljes körű kihasználása; a finnországi NATO-jelenlét kialakítása; műveleti szinten Finnországban egy többnemzeti hadtest szintű parancsnokságot (*Multi Corps Land Component Command – MCLCC*) hoznak létre az északi szárny szárazföldi műveleteire (a szccecini többnemzeti északkeleti hadtestparancsnoksághoz hasonlóan), a NATO előretolt szárazföldi erőit (*Forward Land Forces, FLF*) pedig a balti államokban és Lengyelországban lévő szövetséges jelenlétnek megfelelően fogják telepíteni;³⁴
- a világűr tervezésbe, gyakorlatokba és műveletekbe való integrálásának felgyorsítása a NATO Űr-műveleti Központ kapacitásának megerősítésével;
- a NATO Integrált Kibervédelmi Központjának létrehozása a hálózatok védelmének érdekében, békeidőben, válsághelyzetben és konfliktusban egyaránt;

²⁸ NATO Secretary General: "Our most urgent task at the Summit will be support to Ukraine". [online] 2024. 07. 05. Forrás: nato.int [2024. 07. 12.]

²⁹ Stand up of Allied Reaction Force marks a new era for NATO. [online] 2024. 07. 01. Forrás: shape.nato.int [2024. 07. 12.]

³⁰ Focus on the ARF. What's the future of the Alliance's readiness forces? [online] 2024. Forrás: nrdc-ita.nato.int [2024. 07. 12.]; John R. DENI: The new NATO Force Model: ready for launch? NDC Outlook 04-2024. [online] 2024. 05. 27. Forrás: ndc.nato.int [2024. 07.10.]

³¹ Uo.

³² Steadfast Defender 24. [online] 2024. 03. 28. Forrás: nato.int [2024. 07. 12.]

³³ Rudy RUITENBERG: Europeans set up corridor for rushing NATO troops eastward. [online] 2024. 01. 31. Forrás: defensenews.com [2024. 07.10.] NATO military mobility corridor being set up across Northern Europe. [online] 2024. 02. 02. Forrás: err.ee [2024. 07.10.]

³⁴ NATO defence ministers support objectives of Finland's NATO integration. [online] Forrás: defmin.fi [2024. 07.12.]

- a tenger alatti kritikus infrastruktúra (*critical undersea infrastructure* – CUI) jobb védelme, a reagálóképesség fokozása, a NATO CUI Biztonsági Központjának (*Maritime Centre for Security of Critical Undersea Infrastructure*) folyamatos fejlesztése révén;
- a vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris (CBRN) védelmi képességekbe való beruházás;
- az interoperabilitás növelése és megerősítése [7.].

A washingtoni nyilatkozatban külön pont foglalkozik az integrált lég- és rakétavédelem (*Integrated Air and Missile Defence* – IAMD) megerősítésével [8.]. A szövetség vezetői üdvözltek a NATO ballisztikus rakétavédelem (Ballistic Missile Defence - BMD) fokozott műveleti képességének kihirdetését, illetve a lengyelországi Redzikowo amerikai támaszpont bevonását a NATO BMD-rendszerébe, amely kiegészíti a Romániában, Spanyolországban és Törökországban meglévő eszközöket.³⁵ A nyilatkozat leszögezi, hogy a rakétavédelem kiegészítheti a nukleáris fegyverek elrettentő szerepét, de nem helyettesítheti azokat.

A szövetség nukleáris politikájával foglalkozó pontja [9.] szerint, a nukleáris elrettentés a szövetség biztonságának sarokköve marad. S bár vezetői újból megerősítik elkötelezettségüket a NATO nukleáris elrettentéssel, fegyverzet-ellenőrzéssel, illetve non-prolifерációs és leszerelési célkitűzéseivel kapcsolatos politikáját, azt is leszögezik, hogy megtesznek minden szükséges lépést a szövetség nukleáris elrettentési hitelességének, hatékonyságának, illetve a tagállamok biztonságának és védelmének biztosítása érdekében.

Az elrettentés politikájával kapcsolatban a nyilatkozat úgy fogalmaz, hogy „a nukleáris, a hagyományos és a rakétavédelmi képességek megfelelő keverékén alapul, amelyet űr- és kiberképességek egészítenek ki” [10.].

A washingtoni csúcstalálkozón a NATO tagállamok állam- és kormányfői megerősítették azt a vilniusi döntést, hogy a transzatlanti védelmi ipari együttműködést a NATO elrettentésének és védelmének olyan kritikus részének tekintik, amelynek működését meg kell erősíteni, s ennek érdekében tovább kell csökkenteni, adott esetben meg kell szüntetni a szövetségesek közötti védelmi célú kereskedelem és beruházás előtt álló akadályokat. A 2023-as vilniusi csúcstalálkozón elfogadott védelmi termelési cselekvési tervhez (*Defence Production Action Plan*) kapcsolódva a tagállamok kötelezettséget vállaltak a NATO ipari kapacitásának bővítésében (*NATO Industrial Capacity Expansion Pledge*), a legkritikusabb képességek sürgős biztosítása érdekében [11.].

Az elrettentésre alapuló védelem mellett a NATO már régóta kulcsfontosságúnak tekinti a szövetségi és tagállami rezilienciát, a kollektív és a nemzeti ellenállóképességet. Az állam- és kormányfők Washingtonban ismét ígéretet tettek arra, hogy folyamatosan erősítik a nemzeti ellenálló képességet, hogy a polgári tervezést integrálják a nemzeti és kollektív védelmi tervezésbe, s hogy növelik a szövetség kollektív tudatosságát, felkészültségét és kapacitását minden veszélyre és területre kiterjedően, a demokratikus rendszereket, a kritikus infrastruktúrát és az ellátási láncokat célzó növekvő stratégiai fenyegetésekkel szemben. Továbbá, hogy alkalmazni fogják a szükséges képességeket a rosszindulatú tevékenységek teljes spektrumának felderítéséhez, az ellenük való védekezéshez, illetve az azokra való reagáláshoz.

Ukrajna

Miként már jeleztük, Ukrajna támogatásával a nyilatkozat 15. pontja, az ukrán NATO-integráció folyamatával pedig 16. pontja foglalkozik. Miként várható és előrejelezhető volt,³⁶ a washingtoni csúcstalálkozó nem hozott politikai áttörést Ukrajna NATO-csatlakozási folyamatának felgyorsítása terén. A szövetségben nincs egyetértés a Kijevnek szóló hivatalos tagsági meghívásról, mert többen attól tartanak, hogy ez a gyakorlatban azt jelentené, hogy Ukrajnát háborús időkben a NATO biztonsági garanciái alá kívánják vonni. A szövetség nagyhatalmai közül különösen az Egyesült Államok és Németország ellenzi ezt. Ennek megfelelően a washingtoni nyilatkozat – miközben visszafordíthatatlannak minősíti az Ukrajna teljes euroatlanti integrációjához vezető folyamatot – csupán annyit ígér Kijevnek: a szövetség akkor fog meghívást intézni Ukrajnához a csatlakozásra, amennyiben a tagállamok ebben egyetértenek és a feltételek teljesülnek [16.].

³⁵ NATO missile defence base in Poland now mission ready. [online] 2024. 07. 10. Forrás: nato.int [2024. 07.12.]

³⁶ CSIKI VARGA Tamás: A NATO washingtoni csúcstalálkozója: az utolsó „status quo” csúcs és Európa ébredése? SVKI Elemzések, 2024/12. 3. o. [online] 2024. 07. 08. Forrás: uni-nke.hu [2024. 07. 10.]

Nem véletlen, hogy a csúcstalálkozó Ukrajnával kapcsolatos döntéseinek kidolgozásakor a fő törekvés az volt, hogy előkészítsenek egy hosszú távú NATO-támogatási programot Kijev számára. Ezt pedig – jóllehet többen is bírálták a washingtoni csúcstalálkozó Ukrajnával kapcsolatos döntéseit – a politikai helyzet korlátait reálisan figyelembe véve (választások előtt álló Egyesült Államok, nyílt nemzetközi vita és nézeteltérés az orosz–ukrán háborúval kapcsolatos nyugati politika helyességéről stb.) – sikerült elérni.

A legnagyobb hozzáadott értéket a szövetség azon döntése jelenti, hogy átveszi az Egyesült Államoktól az Ukrajnának szánt katonai felszerelések és fegyverek szállítására irányuló NATO Biztonsági Segítségnyújtási és Kiképzési Program (*NATO Security Assistance and Training Ukraine* – NSATU) koordinálásának szerepét [15.]. Ez magában foglalja a kiképzési programok koordinálását, valamint az ellátási logisztika és esetlegesen a felszerelések javításának megszervezését is. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy Kijev védelmi igényeit a NATO összehangolhatja a katonai segítségnyújtásra hajlandó országok rendelkezésre álló erőforrásaival, a szövetség struktúráinak és tapasztalatainak felhasználásával.³⁷ A koordinációról szóló döntés azoknak a NATO-tagállamoknak is komoly segítség, akik ma a támogatási logisztikai központok – az úgynevezett hubok (a legnagyobb Lengyelországban van) – működtetéséért és biztonságáért felelősek. Ezek finanszírozásáért és biztonságáért ugyanis mostantól a NATO felel majd.

Ugyancsak igen fontos az Ukrajnának nyújtandó hosszú távú biztonsági segítségnyújtás (*Pledge of Long-Term Security Assistance for Ukraine*) hat pontjának elfogadása és hozzácsatolása a washingtoni csúcstalálkozó nyilatkozatának 15. pontjához. Nemcsak azért, mert ennek keretében a következő egy éven belül legalább 40 milliárd eurós alapfinanszírozást biztosít a szövetség Ukrajnának, de legfőképpen amiatt, mert tervezhető és fenntartható biztonsági támogatást kíván nyújtani Kijevnek. A 40 milliárd euró nem egy kitöltetlen csekk, egy újabb „csomag”, amit leszállítanak, hanem azoknak a leendő csomagoknak a keretösszege, amiket a következő 12 hónapban majd biztosítanak. Tulajdonképpen egy virtuális kassza, amibe névértéken beleszámítanak mindent, ami költségként, ellenértékként felmerül, és ezek messze szélesebb kategóriák, mint pusztán a fegyverek. Beletartoznak haditechnikai eszközök, hadianyagok, logisztikai, működés-fenntartási és kiképzési támogatás, a támogatás elemeinek szállítási és kezelési költségei, a támogatás biztosításához kapcsolódó saját adminisztratív költségek, nem halálost eszközök átadása, stb.

A segélycsomag mellett a találkozón elfogadták a lengyelországi Bydgoszczban található NATO–Ukrajna Közös Elemző, Kiképző és Oktató Központ (*Joint Analysis, Training and Education Center* – JATEC) teljes körű aktiválását [15.]. A központ várhatóan hamarosan eléri a teljes műveleti készenléteket (a csúcstalálkozóig korlátozott számú törzstisztet jelöltek ki a központban való munkavégzésre). A JATEC várhatóan nagyban hozzájárul majd az ukrajnai háború tapasztalatainak elemzéséhez, a kiképzési rendszer ésszerűsítéséhez, valamint az ukrán fegyveres erők és a szövetséges haderők interoperabilitásának javításához.

Az Egyesült Államok kezdeményezésére a szövetség azt is bejelentette, hogy a főtitkár kijelölte a NATO ukrajnai főképviselőjét. Feladata, hogy egyfajta szóvivőként működjön az együttműködési kérdésekben, illetve a szövetség politikai összekötője legyen az ottani hatóságokkal, valamint irányítsa a kijevi NATO-küldöttség munkáját [15.].

A NATO–Ukrajna Tanács üléséről kiadott nyilatkozat 11 pontja lényegében a csúcstalálkozó nyilatkozatának Ukrajnára vonatkozó részeire, illetve a biztonság területén kötött kétoldalú megállapodásokra helyezi a hangsúlyt.³⁸ Bár az orosz vezetés a találkozó előestéjén ukrán városok elleni masszív rakétatámadásokkal igyekezte csökkenteni a NATO-tagállamok Ukrajna támogatására irányuló elszántságát, a kijevi gyermekórház barbár lerombolása³⁹ – úgy tűnik – éppen ellentétes hatást ért el. A csúcstalálkozón ugyanis új katonai segélycsomagokat jelentettek be, a hangsúlyt az ukrán légvédelem támogatására helyezve. Ezek közül feltétlenül érdemes kiemelni a négy Patriot és egy SAMP/T közepes hatótávolságú légvédelmi rendszert, melyeket az Egyesült Államok a tagállamok egy csoportjával együtt jelentett be.⁴⁰

³⁷ Uo.

³⁸ [Statement of the NATO-Ukraine Council](#). [online] 2024. 07. 11. Forrás: nato.int [2024. 07.12.]

³⁹ Rob CORP – Kyla HERRMANNSEN: [Children's hospital hit as Russian strikes kill dozens in Ukraine](#). [online] 2024. 07. 08. Forrás: bbc.com [2024. 07.12.]

⁴⁰ Lolita C. BALDOR – Aamer MADHANI: [NATO allies commit to sending dozens of air defense systems to Ukraine, including four Patriots](#). [online] 2024. 07. 10. Forrás: apnew.com [2024. 07. 14.]

Az orosz rakétacsapások, úgy tűnik, kioltották az Ukrajna szorosabb integrációját ellenzők kezdeményezéseinek⁴¹ hatását, és azokat segítették a szövetségen belül, akik egy erőteljesebb csatlakozással kapcsolatos üzenetért lobbiztak. Ez vezethetett ahhoz, hogy a csúcstalálkozón elfogadták a NATO-csatlakozás „visszafordíthatatlanságáról” szóló formulát.

Partnerség az indo-csendes-óceáni országokkal

A washingtoni csúcstalálkozón folytatódott az indo-csendes-óceáni országcsoporttal – az AP4 (*Asia-Pacific 4*) csoporttal (Japán, Dél-Korea, Ausztrália és Új-Zéland) – kialakított partnerségi kapcsolatok fejlesztése. A NATO harmadik alkalommal találkozott vezetőikkel, akikhez az EU képviselői (az Európai Tanács és az Európai Bizottság elnöke) is csatlakoztak. A várakozásokkal ellentétben közös nyilatkozatot nem adtak ki a résztvevők. A csúcstalálkozó közleménye [30.] ugyan megemlíti az együttműködés aktivizálását az úgynevezett zászlóshajó-projektek keretében olyan területeken, mint Ukrajna támogatása, a kiberbiztonság, a dezinformáció elleni fellépés és a technológiai együttműködés, ezek azonban nem új területek. Úgy tűnik a Biden-adminisztráció nem akart politikai energiát és tőkét pazarolni az európai és az indo-csendes-óceáni hadszínterek közötti kapcsolatokkal összefüggő vitákra. A partnerség szempontjából leginkább a NATO-nyilatkozat Kína-politikájának új és keményebb nyelvezete sokatmondó, a szövetség ugyanis elutasította Pekingnek azt a kísérletét, hogy semleges félként állítsák be Kínát Oroszország Ukrajna elleni háborújában. A dokumentum – mint már jeleztük – nyíltan azt veti a kínai vezetés szemére, hogy segíti az agresszort, többek között kritikus alkatrészek szállításával az orosz védelmi iparnak, valamint politikai és propaganda-tevékenységgel [26.]. Emellett érdemes jelezni azt is, hogy az AP4-ek képviselői a washingtoni csúcstalálkozón elmondott beszédjeikben megerősítették a NATO-val való együttműködésük stratégiai jelentőségét, s a megfigyelők szerint az orosz-ukrán háború jelentette veszély eleve egyre közelebb hozza egymáshoz a transzatlanti és az indo-csendes-óceáni partnereket.⁴²

⁴¹ Matt BERG: [Ukraine 'bridge' to NATO could be dangerous, experts warn.](#) [online] 2024. 07. 03. Forrás: politico.eu [2024. 07.12.]

⁴² Didi TANG: [Faced with threats from Russia and its Asian supporters, NATO and Indo-Pacific partners get closer.](#) [online] 2024. 07. 12. Forrás: apnew.com [2024. 07. 14.]

Stratégiai Védelmi Kutatási Elemzések

2024/13

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta munkatársaink tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszaki kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpont John Lukacs Intézetének keretében működő Stratégiai Védelmi Kutatási Program szakpolitikai kutatásokat végez, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont John Lukacs Intézet Stratégiai Védelmi Kutatási Program

Szerkesztés és tördelés:
Csiki Varga Tamás

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: jli@uni-nke.hu

2024 – : NKE Stratégiai Védelmi Kutatási Elemzések (ISSN 2063-4862)

2019–2024: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)
2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)
2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)
2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)
2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Tálás Péter